

Material didàctic elaborat per Teleduca. Educació i Comunicació

2016 - 2017

A shirtless man with curly hair and a necklace stands on a boat, looking off-camera. In the background, another person is visible on the boat's deck, and the ocean stretches to the horizon.



1. CICLE DE CINEMA I DRETS DELS INFANTS

Propòsit i enfocament

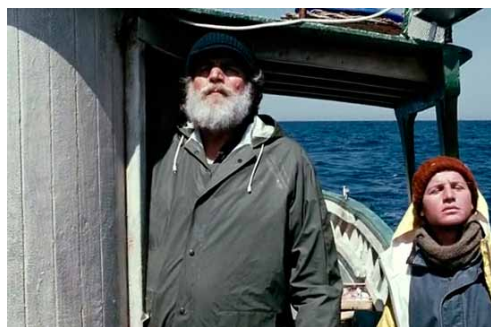
Els infants són la part més vulnerable de la població que emprèn el llarg camí cap a l'exili, per això dediquem aquesta edició del Cicle de Cinema i Drets dels Infants (CCDI) a les persones refugiades. Amb el programa **Barcelona, ciutat acollidora**, volem fer una reflexió profunda sobre la vulneració de drets d'aquells infants que han de refugiar-se en un altre país, amb sort de la mà de la família. Abordem l'actual crisi humanitària des d'una mirada compromesa que faciliti la presa de consciència de l'alumnat. Apostem per fomentar l'educació emocional i contribuir al creixement integral dels nens i les nenes de la ciutat.

De la mà d'aquesta nova edició del CCDI, oferim recursos al professorat per analitzar els drets dels infants i les possibles vulneracions que pateixen aquells que viuen una situació de migració forçosa. Ho fem partint de la legislació actual: Declaració Universal dels Drets Humans, Convenció sobre els Drets de l'Infant i Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona.

Per a 1r i 2n d'educació secundària agafem com a punt de partida la pel·lícula **Terraferma**, que ens acosta a un dels punts més propers de la crisi de les persones refugiades a la Mediterrània. El film relata la història d'un pescador jove que viu en una petita illa italiana. En el pas a la maduresa, pren consciència de la realitat de les persones que es veuen abocades a haver de creuar el mar. La pel·lícula posa en relleu la doble tensió que es produeix entre aquest drama humà i el turisme, i entre la tradició pesquera i la legislació de l'Europa fortaleza. És una bona oportunitat per acompanyar l'alumnat a reconèixer les injustícies que perviuen en el nostre món i a comprendre críticament les polítiques d'acollida adreçades a les persones refugiades.

De nou, el recorregut pedagògic que us proposem va de l'aula al cinema, del cinema a l'aula i de l'aula a la vida quotidiana i l'entorn dels nois i les noies. Per facilitar-lo i enriquir-lo, comptem amb el [Bloc](#), on hi ha disponibles els materials didàctics, les creacions de l'alumnat, la informació de les sessions familiars i d'educació en el lleure, i eines d'interacció entre tots i totes.

Oferim recursos al professorat per analitzar els drets dels infants i les possibles vulneracions que pateixen aquells que viuen una situació de migració forçosa.



1.2. Competències bàsiques i relacions curriculars

1. Competència social i ciutadana

- Analitzar la interacció entre els grups humans i el medi al llarg de la història, per tal de comprendre i analitzar les dinàmiques demogràfiques actuals i aplicar els seus conceptes bàsics, interpretant-ne les causes i conseqüències.
- Adoptar un criteri propi sobre els problemes socials rellevants i participar activament en les interaccions que tenen com a eix la construcció de la relació social i comunicació a l'interior de l'aula, del centre i amb la societat en general.
- Identificar els elements estructurals de les societats actuals, evidenciant respecte per la diversitat i riquesa de les manifestacions culturals.
- Participar activament i de manera compromesa en projectes de servei comunitari per exercir drets, deures i responsabilitats propis d'una societat democràtica.
- Posicionar-se i comprometre's en la defensa de la justícia, la llibertat i la igualtat entre homes i dones.
- Denunciar situacions de discriminació i agressió per ajudar a identificar-ne les causes i conseqüències, i iniciar processos de solució.
- Proposar mesures de resolució de conflictes per garantir un clima de llibertat, igualtat i respecte entre les persones.

2. Competència d'autonomia i iniciativa personal

- Adquirir consciència i aplicar un conjunt de valors i actituds personals interrelacionades, com la responsabilitat, la solidaritat, la cooperació, la creativitat, l'autocrítica i el control emocional.
- Analitzar críticament l'entorn (natural, científicotecnològic, social, polític, cultural) des de la perspectiva ètica, individualment i de manera col·lectiva.
- Transformar les idees en accions, és a dir, proposar-se objectius i planificar i portar a terme projectes col·lectius.

3. Competència d'aprendre a aprendre

- Adquirir consciència de les pròpies capacitats (intel·lectuals, emocionals, físiques), i també dels processos i les estratègies necessàries per a desenvolupar-les, així com del que es pot fer amb ajuda d'altres persones o recursos.
- Consecució d'un sentiment de competència personal, que redunda en el desenvolupament de les actituds, la motivació, la confiança en un/a mateix/a i el gust d'aprendre.
- Conèixer les pròpies potencialitats i carències, tenint motivació i voluntat de superació. Augmentar progressivament la seguretat per afrontar nous reptes d'aprenentatge.



1. Competència social i ciutadana.

2. Competència d'autonomia i iniciativa personal.

3. Competència d'aprendre a aprendre.

4. Tractament de la informació i competència digital.

5. Competència comunicativa i lingüística audiovisual.

6. Competència artística i cultural.

4. Tractament de la informació i competència digital

- Cercar, utilitzar i contrastar diferents fonts documentals per contextualitzar els fets de l'entorn proper, fomentant el rigor informatiu i la representació gràfica de les seqüències temporals.
- Obtindre un bon domini de tots els llenguatges bàsics, així com experimentar tècniques i procediments propis de la fotografia, el vídeo i el cinema, amb la utilització dels recursos TIC, per investigar i produir discursos en format multimèdia.

5. Competència comunicativa i lingüística audiovisual

- Qüestionar-se i usar l'argumentació per superar prejudicis i consolidar el pensament propi. Comparar els missatges audiovisuals provinents de diferents mitjans de comunicació (cinema, TV, Internet) amb altres formes de manifestació artística i mediàtica.
- Adquirir coneixements i habilitats per saber comunicar oralment, per escrit i amb els llenguatges audiovisuals, fent servir el propi cos i les TIC. Fer un ús adequat de diferents suports i tipus de text.
- Identificar les dificultats de comunicació amb persones que parlen altres llengües i aplicar el diàleg per plantejar possibles solucions, facilitar la comunicació i propiciar la cultura de la pau.

6. Competència artística i cultural

- Expressar i representar opinions o idees mitjançant processos creatius i l'experimentació de diferents llenguatges artístics. Fer ús de l'art com a mitjà de cohesió i d'acció prosocial.
- Manifestar interès i curiositat per les diferents manifestacions culturals, incentivant a la participació i adquisició de responsabilitats en el desenvolupament d'activitats artístiques.

1.3. Drets a treballar

1. Dret de tota persona a trobar asil en d'altres països, en cas de persecució o de perill en el seu lloc d'origen.
2. Dret dels infants i famílies que demanen l'estatut de refugiat a gaudir d'assistència humanitària i a veure respectats els seus drets.
3. Dret dels infants refugiats i/o desplaçats a figurar entre els primers de rebre protecció i socors.
4. Deure dels estats a complir amb els acords internacionals sobre salvament de les persones refugiades, prestació d'ajut humanitari i reconeixement del dret d'asil.
5. Dret dels infants refugiats i/o desplaçats a no restar separats del seu pare, la seva mare o d'altres membres de la família, i a reunir-s'hi.



1. Dret de tota persona a trobar asil en d'altres països, en cas de persecució o de perill en el seu lloc d'origen.

2. Dret dels infants i famílies que demanen l'estatut de refugiat a gaudir d'assistència humanitària i a veure respectats els seus drets.

3. Dret dels infants refugiats i/o desplaçats a figurar entre els primers de rebre protecció i socors.

4. Deure dels estats a complir amb els acords internacionals sobre salvament de les persones refugiades, prestació d'ajut humanitari i reconeixement del dret d'asil.

5. Dret dels infants refugiats i/o desplaçats a no restar separats del seu pare, la seva mare o d'altres membres de la família, i a reunir-s'hi.

1.4. Marc legal relacionat

Declaració Universal dels Drets Humans

Article 2. Tothom té tots els drets i les llibertats proclamats en aquesta Declaració, sense cap distinció d'ètnia, color, sexe, llengua, religió, opinió política o de qualsevol altra mena, origen nacional o social, fortuna, naixement o altra condició. A més, no es pot fer cap distinció basada en l'estatut polític, jurídic o internacional del país o del territori al qual pertanyi una persona.

Article 9. Ningú no pot ser detingut, pres o desterrat arbitràriament.

Article 13.2. Tota persona té dret a sortir de qualsevol país, fins i tot del propi, i de retornar-hi.

Article 14.1. En cas de persecució, tota persona té dret a cercar asil i a beneficiar-se'n en d'altres països.

Declaració dels Drets de l'Infant

Principi 1. L'infant gaudirà de tots els drets enunciats en aquesta Declaració. Aquests drets seran reconeguts a tots els infants sense excepció de cap mena o discriminació per motius d'ètnia, de color, de sexe, de llengua, de religió, d'opinió política o altres opinions, d'origen nacional o social, de naixença o de qualsevol altra situació, ja sigui del mateix infant o de la seva família.

Principi 8. L'infant ha de figurar entre els primers de rebre, en tota circumstància, protecció i socors.

Convenció sobre els Drets de l'Infant

Article 22.1. Els estats membres han de prendre les mesures apropiades perquè un infant que demana estatut de refugiat o que sigui considerat refugiat d'acord amb la llei i els procediments nacionals o internacionals, tant si va acompanyat pels seus pares com per una altra persona, rebi la protecció necessària i assistència humanitària, i que gaudeixi dels drets aplicables enunciats en aquesta Convenció i en d'altres normatives de drets humans o de caràcter humanitari a què aquests estats s'hagin adherit.

Article 22.2. Amb aquesta finalitat, els estats membres, si ho consideren convenient, han de cooperar en qualsevol esforç fet per les NNUU per protegir i ajudar aquest infant a trobar els seus pares o d'altres membres de la família, o de qualsevol infant refugiat que necessiti informació per reunir-se amb la seva família.

Un/a refugiat/da és qualsevol persona que és fora del seu país d'origen o de residència habitual i no hi pot tornar per por de ser perseguit/da per motius d'ètnia, religió, nacionalitat, pertinença a un grup social, orientació sexual, gènere o opinions polítiques. (Convenció de Ginebra sobre l'Estatut dels refugiats de 1951 i Llei reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària a Espanya de 2009)



- Declaració Universal dels Drets Humans (lectura fàcil).

- Declaració dels Drets de l'Infant (abreujada).

- Convenció sobre els Drets de l'Infant (resumida).

- Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona (lectura fàcil).

Convenció sobre l'estatut dels refugiats

Article 3. Prohibició de la discriminació.

Els estats contractants aplicaran les disposicions d'aquesta Convenció als refugiats, sense discriminació per motius d'ètnia, religió o país d'origen.

Article 31. Refugiats que es trobin il·legalment al país de refugi.

1. Els estats contractants no poden imposar sancions penals, per causa de la seva entrada o presència il·legals, als refugiats que, arribant directament del territori on la seva vida o la seva llibertat estigués amenaçada, hagin entrat o es trobin en el territori de tals estats sense autorització, a condició que es presentin sense demora a les autoritats i al·leguin causa justificada de la seva entrada o presència il·legals.

Article 33. Prohibició d'expulsió i de devolució.

1. Cap Estat contractant podrà, per expulsió o devolució, posar de cap manera a un refugiat a les fronteres dels territoris en els que la seva vida o la seva llibertat perillin per causa de la seva ètnia, religió, nacionalitat, pertinença a un determinat grup social, o de les seves opinions polítiques.

Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona

CAPÍTOL 3. Equitat i accions positives.

Article 24. Persones estrangeres.

1. Les persones de nacionalitat estrangera tenen dret a gaudir a Barcelona, sense discriminació, de tots els drets que els reconeix l'ordenament jurídic. L'Ajuntament fomentarà polítiques d'acollida i, amb aquest fi:

- a) Promourà l'educació tant a la societat barcelonina com a les persones estrangeres per aconseguir-ne la inclusió i fomentar la convivència ciutadana.
- b) Articularà mecanismes de lluita contra la xenofòbia i el racisme.

CAPÍTOL 2. Convivència.

Article 36. Llibertat i dignitat.

- 1. Totes les persones tenen el deure de no menyscar amb el seu comportament els drets de les altres persones, ni atemptar contra la seva dignitat o la seva llibertat d'acció.
- 2. Totes les persones tenen el deure de tractar amb respecte, consideració i solidaritat aquelles persones que, per les seves circumstàncies personals, socials o de qualsevol altra índole, es trobin en una situació de més vulnerabilitat.

El pla Barcelona, ciutat refugi es va posar en marxa el setembre de 2015 per donar resposta a la crisi humanitària que es va originar amb l'arribada massiva de famílies (infants, joves, adults i gent gran) que buscaven refugi a Europa. Aquest pla prepara la ciutat per garantir els drets de les persones refugiades i exigeix als estats que compleixin les normes més elementals del dret humanitari.



2. LA PEL·LÍCULA

2.1. Fitxa tècnica breu

Títol original: *Terraferma*

Director: Emanuele Crialese

Guionistes: Emanuele Crialese i Vittorio Moroni

Intèrprets: Filippo Pucillo (Filippo), Donatella Finocchiaro (la mare), Mimmo Cuticchio (l'avi), Giuseppe Fiorello (l'oncle), Timnit T. (la dona etiòp), Martina Codecasa (la turista)

País de producció: Itàlia i França

Any d'estrena: 2011

Durada: 88 minuts

Drama. Versió castellana

2.2. Sinopsi de l'argument

Una petita illa al sud de Sicília veu alterada la seva vida plàcida per l'arribada de pasteres amb persones africanes que fugen del seu país i intenten entrar a Europa. Un dia que el jove Filippo i el seu avi són a alta mar pescant es troben una barca a la deriva i en socorren un grupet que salta a l'aigua. En contra de la legislació estatal italiana que pena aquesta acció humanitària, els porten a terra ferma i amaguen a casa seva una dona etiòp embarassada i el seu fill. La mateixa nit de l'arribada la dona dona a llum una nena, assistida per la mare d'en Filippo.

En paral·lel, l'illa es debat entre l'empobrida tradició pesquera i l'auge del turisme, vivament defensat per l'emprenedor oncle d'en Filippo. El noi també dubta entre la passió per les ensenyances de l'avi i l'atracció vers les oportunitats que brinden els i les turistes. Però la situació que viu a casa amb la família *clandestina* i un nou episodi amb persones a la deriva que intenten arribar a l'illa fan que prengui partit. Davant la disjuntiva vital a la qual es veu abocat, en Filippo pren una decisió transcendental que el farà madurar de cop.

[Tràiler de la pel·lícula](#)



2.3. Conflictes i personatges en relació als valors a treballar

Malgrat el títol, el veritable protagonista de **Terraferma** és el mar i el continent n'és el gran absent. La història transcorre a l'illa de Linosa, de poc més de 5 Km quadrats i situada a 160 km al sud de Sicília. A la pel·lícula, els habitants d'aquesta petita illa mediterrània es refereixen a Itàlia (el seu país) com a terra ferma i ho fan per remarcar la distància amb què la perceben des d'allà. La denominació apareix com una entelèquia de la població linosina i també com a mite de salvació per als naufragis procedents de l'Àfrica.

En canvi, el mar és ben real. És l'escenari que acull tot el drama que planteja la pel·lícula. Per començar, absorbeix les escombraries del continent, de la civilització: des de la primera escena veiem com els pescadors recullen a les xarxes més residus que peixos. En una seqüència posterior, la càmera es passeja pel fons marí, mostra un seguit de deixalles i s'atura en una imatge religiosa tota coberta de vegetació marina de la qual penja un rosari. La Mediterrània engoleix també les restes dels naufragis i les persones que perden la vida intentant-la travessar. A **Terraferma** el mar s'exhibeix més com un paisatge de mort que com a generador de vida. L'activitat pesquera es troba en plena crisi, perquè cada cop resulta més difícil viure'n per la creixent escassetat de pesca.

El film exposa aquest mar decadent com a símbol de la degeneració de la humanitat. Argumenta que tant l'opulència de la civilització occidental com la globalització s'alimenten a costa de la degradació física i moral del nostre entorn. Els símptomes d'aquesta descomposició ètica són dos de molt concrets: la rendició incondicional d'una part de la població linosina a la invasió turística i la hipocresia de la legislació italiana d'estrangeria, que no permet socórrer les persones que proven d'arribar a Europa amb pasteres a la deriva.

La submissió al turisme està exemplificada a la pel·lícula per l'oncle del noi protagonista. El tiet d'en Filippo, que regenta un negoci puixant de serveis turístics, insisteix constantment al seu pare que s'ha de vendre la barca de pesca, i fins i tot pretén que la confraria abandoni l'ofici i abraçi l'activitat turística per guanyar-se bé la vida. En l'assemblea de pescadors on es produeix un al·legat en pro de la vida, ell arriba a queixar-se dient: "Als i les turistes els incomoda veure persones clandestines mortes mentre frueixen de les seves vacances". Postula també que no han de socórrer ningú al mar perquè ja se n'ocuparan els guardacostes i les "tornaran allà d'on han vingut".

En aquest film, la Mediterrània engoleix les restes dels naufragis i també les persones que perden la vida intentant-la travessar. A Terraferma el mar s'exhibeix més com un paisatge de mort que com a generador de vida.



2. LA PEL·LÍCULA

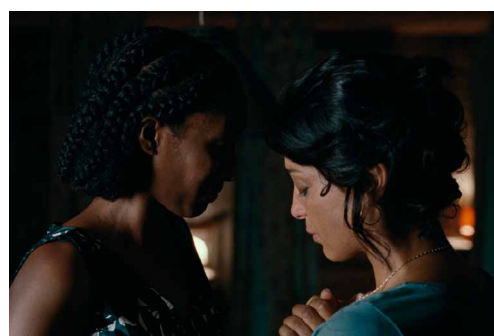
Això ens porta al segon símptoma de decadència en el bressol mediterrani de la civilització. Les normatives de l'Europa fortaleza i dels estats que conformen la Unió Europea giren l'esquena a les persones que intenten travessar el mar i arribar a terra ferma. No tenen en compte que moltes d'elles fan un intent a la desesperada de passar a l'altre costat, perquè es veuen obligades a fugir del seu país d'origen i trobar un nou lloc on viure. Donar-los suport ha estat fins i tot perseguit a Itàlia, sota l'amenaça de dures penes pel delictes d'"afavorir la immigració clandestina". Això topava amb la tradició pesquera de socórrer qualsevol persona que estigués desemparada al mig del mar i necessités ajuda. En la conversa per ràdio amb l'autoritat portuària quan l'avi d'en Filippo anuncia que han albirat una pastera, se'ls ordena clarament "no acostar-se als clandestins", una qualificació que arrossega una forta càrrega pejorativa. Però l'avi, amb l'ajuda d'en Filippo, acaba prenent partit i rescatant el grupet que es llança al mar.

Els personatges de **Terraferma** viuen atrapats a l'illa entre aquesta situació de frustració i temor al càstig, la necessitat de buscar una nova via de subsistència alternativa a la pesca i la precarietat a què els aboca el foment del turisme a qualsevol preu. Una de les que més ho pateix és la mare d'en Filippo, la Giulietta. Després d'haver perdut el seu marit al mar, no veu cap altre futur que anar-se'n amb el seu fill a terra ferma i començar-hi una nova vida. Mentrestant decideixen provar sort amb el turisme: lloguen casa seva a tres joves turistes mentre s'instal·len temporalment al garatge.

Una nit el sogre i el fill de la Giulietta arriben d'amagat a casa amb una dona embarassada i un nen que han rescatat al mar. Ella s'avé a ajudar-los mantenint les distàncies i amb la condició de refugiar-los només uns dies. Es veu impulsada a col·laborar per la imminència del part i les primeres atencions vers la recent nascuda, però de seguida mostra hostilitat cap a la família nouvinguda. Durant aquesta part de la trama, ella sent molta por davant la possibilitat que els descobreixin. Però, poc a poc, la dona etiòp li ofereix mostres d'agraïment i d'humanitat que acabaran commovent la Giulietta i fent-la canviar l'actitud.

Per part seva, en Filippo, despreocupat com correspon a l'edat, personalitza els conflictes generals de l'entorn en termes purament familiars. Els seus dos referents són l'avi, ostentador de valors ancestrals d'humanitat i tradició, i l'oncle, que li ofereix un futur amb més *glamour* que el de la ruïnosa pesca local. Enmig d'aquest embolic, el primer cop que s'ha d'enfrontar sol a una situació compromesa és víctima del pànic i se n'escapoleix covardament. Però el gran sentiment de culpabilitat que l'embarga després farà que prengui la decisió catàrtica final.

Les normatives de l'Europa fortaleza i dels estats que conformen la Unió Europea giren l'esquena a les persones que intenten travessar el mar i arribar a terra ferma. No tenen en compte que moltes d'elles fan un intent a la desesperada de passar a l'altre costat, perquè es veuen obligades a fugir del seu país d'origen i trobar un nou lloc on viure.



2.4. Qüestions a observar per a una millor comprensió

Elements contextuais

Terraferma ens ofereix una esplèndida aproximació al drama humanitari de les persones refugiades i migrants que es veuen abocades a travessar la Mediterrània a qualsevol preu i en unes condicions molt arriscades: arribant a posar la seva vida en perill. La pel·lícula ho fa des del punt de vista d'una societat d'acollida plena de contradiccions i tensions, que es debat entre com actuar humanitàriament i què li convé per mantenir el seu estatus.

El film posa en qüestió si les prioritats d'un creixement econòmic constant i la preocupació per mostrar l'espai com un aparador de cara al turisme estronquen els principis bàsics d'humanitat que s'han anat cuinant durant segles. Hi apareix el gran dilema entre llogar la casa a turistes a canvi d'ingressos i acollir-hi persones rescatades al mar que comporten maldecaps i fins i tot problemes amb la justícia.

La història transcorre en un indret geogràficament i culturalment no massa llunyà de Barcelona, com és el cas d'aquesta petita illa italiana al nord-est de Lampedusa. Aquest fet ens facilita la reflexió sobre la necessitat i les implicacions d'optar per una política d'acollida a casa nostra. Però des del punt de vista legal, hi ha diferències notables amb la situació que es donava aleshores a Itàlia. La pel·lícula denuncia molt especialment la legislació italiana d'immigració vigent en aquell moment. D'una banda, aquesta normativa criminalitza les persones que intenten arribar a Europa a través de les nombroses costes d'Itàlia. D'altra banda, es tracta d'una llei que també converteix en delinqüent la població receptora que o bé les socorre o bé les acull. Acusa la societat italiana d'ajudar les refugiades a entrar il·legalment al país.

Concretament, la llei italiana preveu el delictes de "complicitat amb la immigració il·legal" per a qui faciliti l'arribada a Itàlia de persones sense un permís d'entrada en regla. La norma era aplicable a qualsevol persona que assistís a vaixells o pasteres en perill i/o a la deriva. També conté altres aspectes polèmics, com ara: l'establiment de sancions econòmiques pel sol fet d'entrar al país sense papers, la possibilitat que les patrulleres guardacostes actuïn en aigües internacionals amb l'excusa de la prevenció o de retornar a les costes africanes tot tipus de barques que transportin persones sense papers. Totes elles són mesures clarament contradictòries amb la legislació internacional dels drets humans i amb la [Convenió sobre l'estatut dels refugiats](#) (veure [apartat 1.4.](#)).

Terraferma ens ofereix una esplèndida aproximació al drama humanitari de les persones refugiades i migrants que es veuen abocades a travessar la Mediterrània a qualsevol preu i en unes condicions molt arriscades: arribant a posar la seva vida en perill.



2. LA PEL·LÍCULA

Avui dia algunes d'aquestes disposicions ja no són operatives, perquè van ser anul·lades per la Cambra dels Diputats italiana l'abril de 2014. La decisió fou presa a causa de la pressió internacional per la tragèdia que un sol naufragi costés la vida a 360 persones davant la costa de Lampedusa, l'octubre de 2013.

Es calcula que, des de l'any 2000, més de 27.000 persones han mort ofegades a la Mediterrània intentant arribar a Europa.

Elements narratius

Terraferma té una construcció narrativa lineal i tradicional. Explica per ordre cronològic l'esdevenir de la trama, sense el més mínim excurs. Presenta inicialment els personatges protagonistes, amb les seves qualitats i condicionants, per després introduir el conflicte principal: el salvament d'un grupet de persones que es llança a l'aigua des d'una pastera a la deriva. Això passa cap a la mitja hora de metratge. La pel·lícula conclou amb un desenllaç coherent amb l'evolució de la trama i del personatge principal.

La realització és molt natural i utilitza un realisme no documental però molt eficaç. Per exemple, l'escena del rescat dels naufragats és molt emocionant. Cada posada en escena compta amb detalls visuals significatius de gran elegància. Destaquen els plans contrapicats des del fons del mar on es veuen les panxes de les naus amb banyistes que es tiren a l'aigua; també la poderosa imatge inicial on una xarxa de pesca que va desplegant la barca *empresona* la càmera i amb ella la pantalla i el públic; o bé la imatge frontal del vaixell farcit de turistes que ballen tots alhora, talment un vaixell de pirates fantasmagòric; i la inquietant imatge zenital final que tanca el cercle respecte a la submarina de l'inici, entre d'altres.

Tot i tenir una evident intencionalitat de denúncia, Crialese no fa política. Exposar la història i els contrastos de punts de vista d'una manera natural i subtil, sense forçar les situacions, sense caure en un maniqueisme fàcil. Porta la història cap on vol, però no força el públic en cap moment.

Entre els personatges ressalta, potser més que el noi protagonista, la seva mare. En el transcurs de seva evolució envers la dona refugiada que acull a casa s'hi reflecteix tot un arc de sentiments i opinions que van des del rebuig total, a la comprensió del gran drama humà i, per tant, al compromís en l'ajuda.



Es calcula que, des de l'any 2000, més de 27.000 persones han mort ofegades a la Mediterrània intentant arribar a Europa.



2.5. Informacions d'interès sobre la pel·lícula

El director Emanuele Crialese va començar a dissenyar la idea concreta de la pel·lícula quan va conèixer la història de la Timnit T., una jove africana que va arribar en pastera a Lampedusa. Fins i tot la pròpia Timnit T. es va acabar interpretant a sí mateixa en el film.

Crialese ho explica: "... em va colpir la història d'una barca que va estar a la deriva durant tres setmanes, amb 79 persones a bord: 76 van morir, tres van sobreviure. I quan vaig veure al diari la cara de la Timnit, una de les supervivents, em vaig quedar profundament torbat. Tenia la cara de qui havia travessat l'infern i havia arribat al paradís. Vaig voler conèixer-la tot seguit –en aquell moment tot just havia començat a escriure el guió i estava indecís sobre si treballar amb actors o amb persones que haguessin viscut l'experiència-. Però ella no volia explicar-me el que havia passat, havia construït com un mur entre la seva vida d'abans i de després de l'embarcament. Llavors li vaig proposar de participar a la pel·lícula i de corregir el guió allà on pensés que m'equivocava".

Terraferma va obtenir el premi especial del jurat a la secció oficial de la Mostra de Venècia de 2011.

[*Making of de la pel·lícula*](#) (en italià)

*Crialese, el director del film, explica;
"...quan vaig veure al diari la cara de
la Timnit, una de les supervivents, em
vaig quedar profundament torbat.
Tenia la cara de qui havia travessat
l'infern i havia arribat al paradís".*



3. PROPOSTA PEDAGÒGICA

3.1. Plantejament general

La seqüència didàctica que proposem al voltant de la pel·lícula **Terraferma** es conforma de cinc moments educatius complementaris:

1. Activitat prèvia a l'aula (1 hora).
2. Anada al cinema per participar a la sessió de projecció.
3. Activitat de creació a l'aula (entre 1 hora i 6 hores, com a màxim).
4. Acció de compartir al [Bloc](#) les creacions de cada grup classe.
5. Possibles interaccions de l'alumnat a casa, amb la comunitat educativa i l'entorn.

3.2. Per anar al cinema

Abans d'anar al cinema amb el vostre grup classe, us suggerim portar a terme una activitat a l'aula d'una hora de durada. Us proposem dos enfocaments per triar el que més us convingui o bé idear-ne un altre:

1. Elaboració d'un sociograma

Convé començar presentant l'activitat i distribuint el grup classe en cinc o sis equips de treball el més homogenis i adequats possible per al treball conjunt (5'). Cada subgrup escull un dels tres eixos proposats, per treballar-lo en forma de sociograma. S'aconsella que mirin d'abordar-lo de la forma més completa i complexa que els sigui possible:

1. De quins països i de quines situacions creieu que fugen les persones refugiades que es llancen a travessar la Mediterrània? Per què també s'emporten els infants?
2. Què en sabeu de la política dels estats de la Unió Europea davant d'aquesta situació? Quin ajut humanitari es presta a les persones refugiades que arriben per mar? Quin tracte especial reben els menors d'edat?
3. Què penseu que vénen a buscar les famílies refugiades als països europeus? Què deuen voler aconseguir per als seus fills i filles?

Un cop triada la qüestió, cada equip disposarà d'una estona per debatre-la en petit grup i adoptar un posicionament comú (10'). En base a les opinions consensuades, cada subgrup elaborarà (en un full DIN-A3) un esquema que reculli tots els actors socials en

Abans d'anar al cinema, proposem dues activitats a escollir per treballar a classe:

1. *Elaboració d'un sociograma.*
2. *Pluja d'idees i creació d'un joc de rols.*

1. De quins països i de quines situacions creieu que fugen les persones refugiades que es llancen a travessar la Mediterrània? Per què també s'emporten els infants?

2. Què en sabeu de la política dels estats de la Unió Europea davant d'aquesta situació? Quin ajut humanitari es presta a les persones refugiades que arriben per mar? Quin tracte especial reben els menors d'edat?

3. Què penseu que vénen a buscar les famílies refugiades als països europeus? Què deuen voler aconseguir per als seus fills i filles?

joc (posant en el centre el que és el motiu de la investigació), miri d'ordenar-los segons la importància que tenen i serveixi per establir els tipus de relacions que es donen entre els agents contemplats (20'). Estaria bé organitzar una posada en comú, on cada equip faci una presentació breu del seu esquema i el comparteixi amb el grup classe (10').

En acabar l'activitat convé fer una reflexió de tancament que es troba explicada en [el punt 3 d'aquest apartat](#).

2. Pluja d'idees i creació d'un joc de rols

L'activitat s'inicia amb una pluja d'idees sobre les concepcions prèvies de l'alumnat al voltant d'alguns dels temes centrals de la pel·lícula **Terraferma**:

1. Què creieu que empeny a moltes persones i famílies a haver de fugir del seu país i mirar de travessar la Mediterrània, fins i tot sense saber nadar?
2. Què us imagineu que deixen enrere?
3. Què penseu que vénen a buscar aquestes persones als països europeus? Per què? Amb quina realitat es topen?
4. Com descriuríeu la situació dels infants que es troben immersos en aquest drama?

S'aconsella anar recollint a la pissarra tot el que surti. Per exemple, va bé que ho faci un/a alumne/a diferent cada cop que s'obri un tema. Convé escriure almenys una aportació de cada alumne/a (10').

Entre tot el que s'hagi apuntat i encara amb el gran grup, és convenient fer una pausa per agrupar les aportacions per temes (5').

Tot seguit, arriba el moment d'organitzar el grup classe en cinc o sis equips el més homogenis i adequats possible per al treball conjunt. Cada subgrup tria un dels temes que hagin sortit de la pluja d'idees i se centrarà a desenvolupar-lo (10').

Quan cada equip ja té clar quina temàtica vol treballar, el professorat els proposa que ara s'inventin un personatge que estigui patint aquella situació. Han de fer-ho comptant amb idees de tots i totes. Per crear aquest personatge primer hauran de relatar quines circumstàncies actuals té i després a quin repte s'enfronta. Durant aquest procés, és important que l'alumnat s'intenti posar en la seva pell. Un cop cada subgrup hagi elaborat la seva aportació, resultarà que entre tots hauran dissenyat un joc de rols (20').



1. Què creieu que empeny a moltes persones i famílies a haver de fugir del seu país i mirar de travessar la Mediterrània, fins i tot sense saber nadar?

2. Què us imagineu que deixen enrere?

3. Què penseu que vénen a buscar aquestes persones als països europeus? Per què? Amb quina realitat es topen?

4. Com descriuríeu la situació dels infants que es troben immersos en aquest drama?

3. En acabar l'activitat

Després de fer l'activitat escollida convé fer una reflexió de tancament. Aquesta pot servir per estructurar el contingut de l'aportació que farà cada grup classe a la sala de cinema. Per tant, cal seleccionar dos portaveus, preferiblement un noi i una noia (10').

Al final de la sessió, el professorat pot presentar la sinopsi i el [tràiler](#) de **Terraferma** (5').

L'objectiu tant d'una opció com de l'altra és situar el context de la pel·lícula i els drets a treballar, per preparar l'anada al cinema entre tots i totes. Així mateix, és una bona oportunitat per extreure els elements claus que, en veu de dos portaveus, cada grup classe aportarà a la posada en comú que organitzarem a la sala abans i després del film.

3.3. Del cinema a l'aula

El dret al refugi i l'acollida

Després d'anar a veure el film, proposem portar a terme una activitat de creació a l'aula que es basa a subdividir el grup classe en cinc equips de treball.

El punt de partida és que cada subgrup triï i tracti un dels drets i deures que han sortit reflectits a **Terraferma**:

1. Dret de tota persona a trobar asil en d'altres països, en cas de persecució o de perill en el seu lloc d'origen.
2. Dret dels infants i famílies que demanen l'estatut de refugiats a gaudir d'assistència humanitària i a veure respectats els seus drets.
3. Dret dels infants refugiats i/o desplaçats a figurar entre els primers de rebre protecció i socors.
4. Deure dels estats a complir amb els acords internacionals sobre salvament de les persones refugiades, prestació d'ajut humanitari i reconeixement del dret d'asil.
5. Dret dels infants refugiats i/o desplaçats a no restar separats del seu pare, la seva mare o d'altres membres de la família, i a reunir-s'hi.

Us suggerim que cada equip acabi plasmant la defensa del seu dret o deure en forma de còmic o presentació de diapositives en suport digital. Tant una opció com l'altra aportaran una experiència narrativa a l'alumnat que l'acostarà als drets dels infants refugiats.

Després de fer l'activitat escollida convé fer una reflexió de tancament. Aquesta pot servir per estructurar el contingut de l'aportació que farà cada grup classe a la sala de cinema. Al final de la sessió, el professorat pot presentar la sinopsi i el [tràiler](#) de Terraferma.

1. Dret de tota persona a trobar asil en d'altres països, en cas de persecució o de perill en el seu lloc d'origen.

2. Dret dels infants i famílies que demanen l'estatut de refugiats a gaudir d'assistència humanitària i a veure respectats els seus drets.

3. Dret dels infants refugiats i/o desplaçats a figurar entre els primers de rebre protecció i socors.

4. Deure dels estats a complir amb els acords internacionals sobre salvament de les persones refugiades, prestació d'ajut humanitari i reconeixement del dret d'asil.

5. Dret dels infants refugiats i/o desplaçats a no restar separats del seu pare, la seva mare o d'altres membres de la família, i a reunir-s'hi.

3. PROPOSTA PEDAGÒGICA

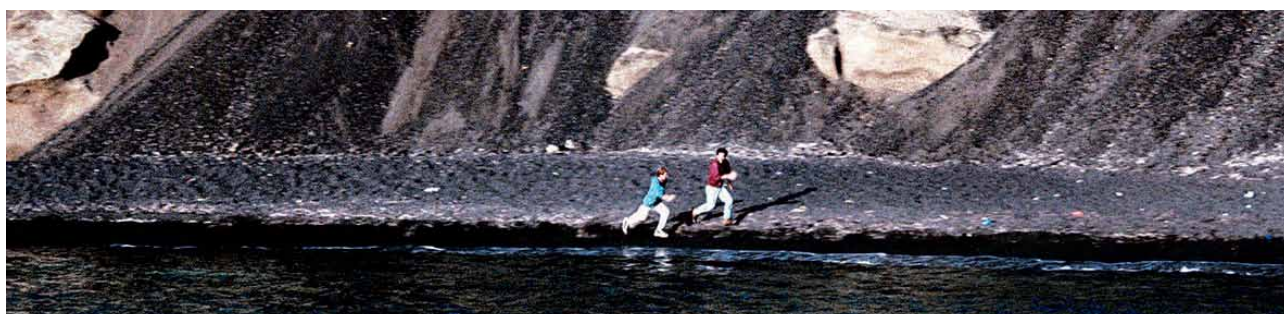
En un primer moment, cada grup ha de traslladar les escenes viscudes amb la pel·lícula **Terraferma** a possibles situacions que vulguin reflectir en la seva creació final (a triar entre còmic o presentació de diapositives). Tot seguit, cada equip fa una immersió en el significat del dret o deure escollit i pensa amb quines vinyetes o diapositives pot explicar-lo. Un cop dissenyada la seqüència, arriba el moment que cada grup se centri en l'elaboració del còmic o la presentació de diapositives en format digital.

Per als còmics, s'aconsella fer servir un o dos fulls DIN-A3 o paper d'embalar. Després caldrà fotografiar-los per compartir-los al [Bloc](#). Les presentacions poden constar d'unes 4 a 6 diapositives cada una. Per publicar-les al [Bloc](#), és possible enviar per separat les de cada grup classe o ajuntar-les totes en una sola presentació.

Amb l'elaboració dels còmics o les presentacions de diapositives, s'ofereix a l'alumnat la possibilitat de treballar de forma creativa els drets i deures i el film, així com aprofundir en el debat generat a l'aula abans d'anar al cinema i també a la sala amb les aportacions de tots els centres educatius..

És possible desenvolupar aquesta activitat en una sola sessió d'una hora de classe si prèviament s'organitzen els equips, es tria quin dret o deure tracta cadascun i s'orienten els temes amb les qüestions sorgides en el visionat del film i les posades en comú prèvia i posterior. Aleshores es pot dedicar la meitat de la sessió a què els subgrups, en paral·lel, pensin i dissenyin els còmics o les presentacions de diapositives, i l'altra meitat a realitzar i compondre cada una de les creacions.

Ara bé, si és possible, recomanem que l'activitat de creació a l'aula agafi un tractament més transversal al currículum i es pugui desplegar en diverses sessions. La durada ideal és entre un mínim de tres i un màxim de sis hores lectives. Així es dona pes als drets a treballar i l'anàlisi del film, la reflexió individual i col·lectiva, l'elaboració i la posada en comú de les creacions en grup, i la recollida de les idees que vagin sorgint al llarg del procés.





QUADRE RESUM: DEL CINEMA A L'AULA*

DURADA	PROCEDIMENTS	CONTINGUTS
1 hora	Creació de subgrups i distribució de tasques. Explicació de l'opció escollida com a treball creatiu: còmic o presentació de diapositives en format digital.	Cada grup relaciona les escenes de Terraferma amb les situacions o qüestions a tractar. Tria i immersió de cada equip en el dret o deure a explorar.
1 hora	Treball per equips. Reflexió en grup i individual per crear un punt de vista sobre el tema escollit. Preparació de l'esquema de còmic o presentació de diapositives.	Pluja d'idees i presa de decisions sobre quines vinyetes i diapositives són adients per a que cada equip expliqui el seu dret o deure.
1 a 2 hores	Per equips, cerca d'imatges i creació de textos, en el cas de la presentació de diapositives; i elaboració de les vinyetes, en el del còmic.	Definició de la composició final del còmic o de la presentació de diapositives per part de cada equip.
1 a 2 hores	Treball per subgrups. Exposició oral de cada creació a la resta del grup classe.	Realització de les vinyetes definitives del còmic o bé de les diapositives de la presentació en format digital. Posada en comú dels relats elaborats.

*Aquesta activitat es pot fer en una sola sessió, però es proposa un desplegament més minuciós per aprofundir en els drets i deures a treballar a l'aula.

3.4. De l'aula al món

Un cop realitzada l'activitat de creació a l'aula i enviats els resultats per publicar-los al [Bloc del Cicle de Cinema i Drets dels Infants](#), us suggerim alguna petita acció per portar a terme en col·laboració amb les famílies del vostre alumnat. L'objectiu és connectar els aprenentatges i l'experiència viscuda amb la vida quotidiana i la immersió en l'entorn.

1. Cercar i portar a classe informacions relatives als drets i deures treballats, extretes de la premsa o Internet.
2. Aportar un parell d'idees comentades a casa sobre què podem fer per defensar els drets dels infants refugiats.
3. Compartir a l'aula llibres de la biblioteca de casa relacionats amb la pel·lícula o la temàtica **Barcelona, ciutat acollidora**.

Si és possible, us aconsellem que visiteu amb l'alumnat l'apartat [Creacions escolars del Bloc](#) i proposeu a les famílies entrar-hi. Així podreu veure com hi hem publicat els vostres treballs. També podreu conèixer les creacions de les altres escoles.

3.5. Recull de creacions escolars

Un cop finalitzada l'activitat creativa a l'aula, cada grup classe farà arribar les creacions dels seus subgrups de treball per email, Dropbox, WeTransfer o similar. Així anirem organitzant els resultats aportats per part de cada escola i els compartirem al [Bloc](#).

Des de l'apartat [Creacions escolars](#), podreu accedir tant als vostres treballs de creació com als de la resta d'escoles participants, que estaran organitzats per nivells educatius. Per a qualsevol dubte, podeu contactar-nos a teleduca@teleduca.org o bé al telèfon 93 450 98 26.

3.6. Qüestionari d'avaluació per al professorat

Quan ja hàgiu portat a terme amb l'alumnat totes les passes de la seqüència didàctica plantejada, us farem arribar per correu electrònic un qüestionari d'avaluació del Cicle de Cinema i Drets dels Infants que podreu omplir directament en línia. Per a qualsevol dubte, podeu contactar-nos a teleduca@teleduca.org o bé al telèfon 93 450 98 26.

Us agraïm la vostra col·laboració en acompanyar el treball reflexiu i creatiu dels drets dels infants als centres escolars i esperem les vostres aportacions per anar millorant aquesta activitat any rere any.



1. Cercar i portar a classe informacions relatives als drets dels infants treballats, extretes de la premsa o Internet.

2. Aportar un parell d'idees comentades a casa sobre què podem fer per defensar els drets dels infants refugiats.

3. Compartir a l'aula llibres de la biblioteca de casa o bé altres pel·lícules que tinguin alguna relació amb el film o la temàtica **Barcelona, ciutat acollidora**.

4. MATERIAL COMPLEMENTARI

4.1. Enllaços d'interès

Podeu trobar més informació a:

- [Bloc del Cicle de Cinema i Drets dels Infants](#)
- [Web d'Infància de l'Ajuntament de Barcelona](#)
- [Barcelona, ciutat refugi](#)
- Notícia [Tants nens morts](#)

Textos legislatius a Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona (lectura fàcil):

- [Declaració Universal dels Drets Humans](#)
- [Convenció sobre els Drets de l'Infant](#)
- [Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona](#)

Altres:

- [Convenció de 28 de juliol de 1951 relativa a l'estatut dels refugiats](#) (Wikipèdia)
- [Derecho de asilo](#) (Wikipedia)
- [Diccionari d'asil](#) (CEAR)
- [Si fuera una persona refugiada, ¿cómo sería mi vida?](#) (Amnistia Internacional)
- [Child migrants in Italy](#) (Drets Humans ONU)
- [The migrants files](#) (mapeig del cost humà de l'Europa fortalesa)
- [Proactiva Open Arms](#) (ONG de Badalona molt activa en el rescat de persones a la Mediterrània)

4.2. Bibliografia i filmografia

Bibliografia

- Gómez Redondo, S. (2012). *El día que la Saïda va arribar*. Barcelona: Takatuka
- Lorman, J. (1997). *L'aventura de Saïd*. Barcelona: Cruïlla
- Páez, E. (1994). *Abdel*. Madrid: El barco de vapor.
- Pasqual, G. (2008). *Llàgrimes sobre Bagdad*. Barcelona: Barcanova
- Tan, S. (2006). *Emigrantes*. Arcos de la Frontera: Fiore
- van de Vendel, E. i Anoush, E. (2012). *El noi que va trobar la felicitat*. Barcelona: Cruïlla

Filmografia

- *14 kilòmetres*. Gerardo Olivares (dir.). Espanya, 2007
- *El viaje de Saïd*. Coke Riobóo (dir.). Espanya, 2006
- *Las cartas de Alou*. Montxo Armendáriz (dir.). Espanya, 1990
- *Saïd*. Llorenç Soler (dir.). Espanya, 1999 (DVD)



Guia realitzada per Lina Edo, Raquel García, Carme Mayugo i Oriol Porta

teleduca@teleduca.org
93 4509826